

AAN De Minister van Justitie

DATUM 16 oktober 2002

ONS KENMERK z2002-0685

CONTACTPERSOON

UW BRIEF VAN

UW KENMERK

ONDERWERP Advies inzake wetsvoorstel wijziging Wrb

Inleiding

Bij brief van 17 juli 2002 verzocht de toenmalige Staatssecretaris van Justitie het College bescherming persoonsgegevens (CBP) advies uit te brengen over het wetsvoorstel tot wijziging van de Wet op de rechtsbijstand (Wrb) houdende aanpassing van het inkomens- en vermogensbegrip aan het fiscale inkomens- en vermogensbegrip. Het CBP voldoet hierbij gaarne aan dat verzoek.

Door de voorgenomen wijziging van de Wrb wordt de procedure voor de aanvraag van gesubsidieerde rechtsbijstand aanzienlijk vereenvoudigd. Er komt een einde aan het overleggen van bewijsstukken bij de aanvraag, zoals loonstroken, uitkeringsspecificaties etc. De verklaring omtrent inkomen en vermogen die wordt afgegeven door de burgemeester, vervalt. Op basis van het door de aanvrager te verstrekken sofi-nummer worden de gegevens over inkomen en vermogen rechtstreeks door de Raad voor de rechtsbijstand opgevraagd bij de Belastingdienst en worden de persoonsgegevens gecontroleerd door middel van een aansluiting op het systeem van de Gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens. Met de voorgenomen wetswijziging is beoogd de elektronische uitwisseling van gegevens te vergemakkelijken.

De voorgenomen wijziging van de Wrb moet ertoe leiden dat voor wat betreft de vaststelling van de draagkracht van de rechtzoekende in inkomen en vermogen, die bepalend is voor de aanspraak op gesubsidieerde rechtsbijstand en de hoogte van de eigen bijdrage, wordt aangesloten bij het fiscale begrippenkader. De wijziging maakt onderdeel uit van een regeringsbeleid waarbinnen de harmonisatie van inkomensafhankelijke regelingen wordt nagestreefd. Hiermee wordt beoogd de regeling(en) transparanter, gebruiksvriendelijker en beter controleerbaar te maken.

In het kader van dit advies is met name het voorgestelde artikel 25 van belang. Inkomens- en vermogensgegevens zullen rechtstreeks door de Belastingdienst worden aangeleverd, in plaats van door de rechtzoekende. Voor die verstrekking wordt een wettelijke grondslag gecreëerd (art. 25 lid 3). Het CBP plaatst hierbij een aantal kanttekeningen.

Algemeen; fiscale geheimhoudingsplicht

Bij een inkomensafhankelijke overheidsregeling als deze is het van belang dat de uitvoerende instantie mogelijkheden heeft over correcte gegevens te beschikken om te kunnen bepalen of de aanvrager recht heeft op die regeling. De keuze van de overheid voor een inkomensafhankelijke regeling brengt in het algemeen de behoefte tot gegevensuitwisseling met zich mee in verband met de verificatie van het in aanmerking komen voor de regeling, alsmede in het kader van het voorkomen en bestrijden van misbruik van de regeling. Dit gegeven kan, in het kader van de door art. 8 EVRM vereiste "pressing social need", op zich een toereikende rechtvaardiging voor een uitwisseling van persoonsgegevens vormen. Maar er wordt een beroep gedaan op gegevens van de Belastingdienst, waarop in beginsel een bijzondere wettelijke geheimhoudingsplicht rust (artikel 67 Algemene wet inzake rijksbelastingen).

In haar brief van 31 augustus 1999, kenmerk 99.V.0472.01, over de veranderde gegevensuitwisseling bij de afhandeling van de aanvraag van huursubsidie heeft de Registratiekamer, de voorganger van het CBP, opgemerkt dat het gebruikelijk was dat de Belastingdienst achteraf gegevens ter beschikking stelde voor verificatie. De gegevensuitwisseling ter controle van de aanvraag zou in die situatie worden verschoven van achteraf naar eerder in het proces. Dit betekende al een meer pro-actief gebruik van fiscale gegevens. In het kader van de onderhavige regeling wordt de aanlevering van gegevens door de betrokkenen zelfs geheel vervangen door een directe aanlevering van gegevens door de Belastingdienst aan de Raad voor de Rechtsbijstand. Deze constructie is in tegenspraak met de algemene uitgangspunten van de regeling inzake het structureel verstrekken van persoonsgegevens door de Belastingdienst, het Voorschrift informatieverstrekking 1993 (VIV 1993). In artikel 3.1 VIV 1993 is nl. bepaald dat "de informatie van de Belastingdienst in het algemeen slechts kan dienen voor de verificatie van de gegevens die bij een ander bestuursorgaan bekend zijn".

Het CBP signaleert tegen de achtergrond van de fiscale geheimhoudingsplicht dat hier sprake is van een nieuwe categorie van verstrekkingen met een nieuwe afnemer van fiscale gegevens, waarbij een algemeen uitgangspunt wordt verlaten. Het is niet onwaarschijnlijk dat dit zal kunnen worden gezien als onderdeel van een ontwikkeling op het gebied van het fiscale informatieregime, nu het gaat om een wijziging die onderdeel uitmaakt van een regeringsbeleid waarbinnen de harmonisatie van inkomensafhankelijke regelingen wordt nagestreefd. Er zijn in dit soort gevallen, wanneer deze in ruimer verband worden gezien, evenwel belangrijke aandachtspunten op het gebied van de bescherming van persoonsgegevens. Het CBP houdt vanuit zijn taak toezicht op ontwikkelingen zoals de uitbreiding van de groep ontvangers met een "directe lijn" naar de gegevensverzamelingen van de Belastingdienst.

Het CBP wijst in dit verband op de aangekondigde nieuwe formeelwettelijke regeling inzake het verstrekken van persoonsgegevens door de fiscus (zie Kamerstukken II, vergaderjaar 1999-2000, 26 887, nr. 4.). Het CBP is er voorstander van dat ontwikkelingen als de onderhavige in dit ruimere verband worden gezien. Algemene uitgangspunten met betrekking tot de afgrenzing van de taak van de Belastingdienst en werkwijzen met betrekking tot de fiscale gegevens dienen daarin helder te worden vastgelegd, en als richtsnoer te worden genomen bij regelingen rond het

verstrekken van fiscale gegevens. Tegen die achtergrond verwacht het CBP in elk geval een nadere beschouwing daarover in de toelichting bij het wetsvoorstel.

Effectiviteit

Het nadeel van een inkomensafhankelijke regeling, waarbij gebruik gemaakt wordt van de fiscale inkomens- en vermogensgegevens, is dat de fiscale gegevens gedateerd zijn (nl. vaak 2 jaar oud). Om hier een oplossing voor te bieden bevat het wetsvoorstel een speciale voorziening: de regeling rond de peiljaarverlegging. Indien door deze voorziening de effectiviteit van de inkomenscontrole verhoogd wordt, draagt deze bij aan de rechtvaardiging van een pro-actieve uitwisseling van gegevens.

Transparantie

De rechtzoekende hoeft geen inkomens- en vermogensgegevens meer zelf aan te leveren. Niet blijkt dat de betrokken rechtzoekende zicht heeft op de inkomens- en vermogensgegevens die in het kader van zijn aanvraag over hem en zijn partner worden verwerkt. Door het wetsvoorstel wordt op dit punt weinig transparantie geboden. Hoewel gesteld kan worden dat de betrokkene in de regel op de hoogte kan zijn van zijn fiscale gegevens over het peiljaar, is op dit punt naar de mening van het CBP voor een "faire" (in de zin van behoorlijke en zorgvuldige) verwerking van persoonsgegevens in het kader van deze wet met zijn bijzondere achtergrond óf een nadere voorziening, óf een deugdelijke onderbouwing vereist. Een onderbouwing mist het CBP in de toelichting bij het wetsvoorstel. De rechtzoekende dient ook over het enkele feit dat de gegevens zullen worden uitgewisseld tevoren goed te worden geïnformeerd.

Informatieregime ontvanger

De wet bevat geen verdere bepalingen over het informatieregime bij de instanties die de Wrb zullen uitvoeren. Deze zullen echter komen te beschikken over privacygevoelige informatie. Het gaat daarbij in ieder geval om het sofi-nummer en inkomens- en vermogensgegevens in combinatie met de personalia van de rechtzoekenden. Op basis van het wetsvoorstel is niet duidelijk wie de verantwoordelijke is voor de verwerking van de gegevens als bedoeld in artikel 1 sub d van de Wet bescherming persoonsgegevens (WBP). Ook een aantal andere onderwerpen die van belang zijn bij de verwerking van persoonsgegevens zijn noch in de wet, noch in de toelichting belicht. Zo kunnen in dit verband genoemd worden de beveiliging en de bewaartermijnen van de gegevens. Het CBP benadrukt het belang van deze onderwerpen in de gegeven context en dringt aan op tenminste een passage in de toelichting bij het wetsvoorstel onder verwijzing naar de bepalingen van de WBP, om een basis te bieden voor een adequate regeling van deze onderwerpen.

Sofi-nummer

Onder de nieuwe regeling verstrekt de rechtzoekende zijn sofi-nummer aan de Raad voor rechtsbijstand. Deze bepaling sluit volgens de memorie van toelichting aan bij artikel 5 van het Besluit gebruik sofi-nummer WBP. Het CBP merkt op dat artikel 5, aanhef, en onder a, Besluit gebruik sofi-nummer bepaalt dat het sofi-nummer kan worden gebruikt door de bureaus rechtsbijstandvoorziening. De Raad voor de rechtsbijstand is in het Besluit niet vermeld als

organisatie die het sofi-nummer mag verwerken. Om het gebruik door de Raad voor de rechtsbijstand mogelijk te maken, zal het Besluit dan ook moeten worden aangepast. Het verdient overigens de voorkeur het gebruik van het nummer in de Wrb te regelen, in plaats van in het Besluit gebruik sofi-nummer WBP.

Noodzakelijkheid

Artikel 25, lid 6: uit de toelichting blijkt dat met deze bepaling de mogelijkheid wordt gecreëerd om de overlegging van andere ter zake doende bescheiden te vragen, indien dit in de praktijk nodig blijkt te zijn. Ook kan in dit besluit worden geregeld aan welke andere personen het sofi-nummer kan worden gevraagd, zoals de wettelijke vertegenwoordiger van de minderjarige aanvrager. Het CBP merkt op dat de ter zake doende bescheiden ook *noodzakelijk* voor de behandeling van de aanvraag dienen te zijn.

Het CBP vertrouwt er op u hiermede voldoende geïnformeerd te hebben. Een afschrift van deze brief zal worden gezonden aan de Minister van Financiën.

Hoogachtend,

mr. P.J. Hustinx
voorzitter